

Docenten, VO-content en uitgever werken samen

Recht op het doel af

Gericht toewerken naar leerdoelen en daar zelf een mix van leermateriaal voor samenstellen: dat is een compleet andere manier van werken, zegt leraar Nederlands JeanLuc van Engelen. Zijn school, het Jacob-Roelandslyceum in Boxtel, doet mee aan een pilot over leerdoeldenken en combineert eigen materiaal met materiaal van ThiemeMeulenhoff en VO-content.

Het Jacob-Roelandslyceum en andere scholen uit de pilot Leerdoldenken stippelen zelf een leerlijn uit die leidt naar de leerdoelen. Als lesmateriaal gebruiken ze een zelf samengestelde mix van eigen materiaal, materiaal van VO-content en van ThiemeMeulenhoff. Het Jacob-Roelands paste deze werkwijze afgelopen schooljaar bijvoorbeeld toe bij het vak Nederlands in de vierde klas vwo.

EIGEN TRAJECT

Vier parallelklassen deden mee. Ze zaten op een plek die zeer geschikt is voor een flexibele aanpak: een accommodatie met collegezalen en open werkruimtes. Dat vergemakkelijkte het werken met wisselende groepen. “We werkten aan taalverzorging; spellen en formuleren”, vertelt leraar Nederlands JeanLuc van Engelen. “Eerst namen we een diagnostische toets af om te zien wat de leerlingen beheersten. Daarna hebben we ze ingedeeld in drie niveaus: excellent, in orde en in ontwikkeling.” De groep ‘in orde’ was (en is) het grootst; daar loopt

één docent rond. De groep ‘in ontwikkeling’ heeft twee docenten en krijgt meer begeleiding en uitleg. De groep ‘excellent’ maakt minder opdrachten en mag ook met andere dingen aan de slag, bijvoorbeeld met schrijfopdrachten of een schrijfwedstrijd. Van Engelen en zijn collega’s formuleerden heel concrete leerdoelen, zoals ‘beheers je werkwoordspelling’. Zij combineerden eigen materiaal met materiaal van ThiemeMeulenhoff en VO-content. Van Engelen: “Op basis daarvan hebben we een planning gemaakt in ons systeem, OneNote. De leerlingen hebben allemaal een laptop. In OneNote zien ze de doelen en het bijbehorende materiaal. Bij elke opdracht staat een link, dus ze kunnen zo doorklikken.” Ze gebruiken een digitale methode van ThiemeMeulenhoff, waarbij leerlingen kunnen zien waar ze niet goed op scoorden. “Op basis van hun eigen reflectie bepalen ze wat ze nog nodig hebben. Bij de digitale methode kunnen ze op hun eigen niveau werken. De uitleg en de goede antwoorden zijn ook beschikbaar, dus ze kunnen voor een belangrijk deel hun eigen traject uitstippelen. En wij kunnen precies volgen wat ze gedaan hebben.”

REFLECTEREN

De leerlingen gaan eerst aan de slag met stof die voor iedereen hetzelfde is. Daarna gaan ze, elk op hun eigen niveau, verder met een eigen traject. Gedurende twee weken mag iedereen kiezen uit hoorcolleges, extra

‘Wij proberen de leerdoelen uit de methode naar boven te tillen zodat deze inzichtelijker worden voor docenten’

Doordat leerlingen eigenaar zijn van hun eigen leerproces, zijn ze meer gemotiveerd

JeanLuc van Engelen: ‘Docenten en leerlingen zijn veel meer gericht op de leerdoelen’

‘Geen enkele leerling die zwak was, ging bij excellent zitten’

begeleiding of extra activiteiten. Van Engelen: “Het is echt een andere benadering. De docenten én de leerlingen zijn veel meer gericht op de leerdoelen. De leerlingen begrijpen heel goed wat de bedoeling is. Ze reflecteren ook zelf op in hoeverre ze hun doelen hebben behaald.” ThiemeMeulenhoff brengt lesmateriaal in dat letterlijk en figuurlijk geknipt is voor deze werkwijze. Uitgeefdirecteur Roel Bakker: “Wij zijn ons lesmateriaal aan het opknippen in kleine stukjes en voorzien die van de juiste labels, zodat ze gemakkelijk zijn te vinden. De stukjes worden niet gelabeld op hoofdstukken, maar op de leerdoelen. Daarnaast houden we rekening met didactische keuzes en het werkproces. Zo kan een docent onze content in allerlei verschillende combinaties gebruiken.” Natuurlijk zijn ook klassieke methodes gericht op de leerdoelen, “maar daar zitten de leerdoelen meer verstopt in de methode. Wij proberen nu de leerdoelen uit de methode naar boven

te tillen zodat deze inzichtelijker worden voor docenten.” Anders dan bij een klassieke methode baant de docent zich bij leerdoeldenken een eigen weg. Het zoeken naar geschikt materiaal is best even een puzzel, zegt projectleider Arjan Geurts. “Maar daarna zijn docenten in staat om gemakkelijker te variëren.” Ook bespaart deze werkwijze tijd, voegt docent Van Engelen toe. “Leerlingen kijken heel gericht wat ze al kunnen. Ze kunnen dus bepaalde stof overslaan. Dat geldt óók voor de langzame groep.” Ron Zuijlen, directeur-bestuurder van VO-content: “Als een school eenmaal zicht heeft op de leerdoelen en hoe die kunnen worden aangeboden, wordt er heel doelgericht gewerkt. De ruimte die zo overblijft, kun je gebruiken om de diepte in te gaan en te werken aan vaardigheden en competenties die je als school belangrijk vindt.” Doordat leerlingen meer eigenaar zijn van hun eigen leerproces, zijn ze bovendien meer gemotiveerd. Ze werken hard, zegt Van Engelen, en hebben goed zicht op waar ze staan: “Op een bepaald moment mochten ze zelf bepalen op welk niveau ze gingen werken. Dat kwam overeen met onze observatie. Geen enkele leerling die zwak was, ging bij excellent zitten.”

EIGENTIJD

De pilot Leerdoldenken ging ruim twee jaar geleden van start en is ondersteund door het Doorbraakproject Onderwijs en ICT. “Het eerste jaar wilden we vooral ervaring opdoen met het werken vanuit leerdoelen”,

Leerlingen bepalen op basis van hun eigen reflectie wat ze nog nodig hebben

vertelt projectleider Geurts. “Nu verschuift dat wat meer naar het mixen van materialen.”

De drie initiatiefnemers voor de pilot hadden elk hun eigen redenen voor deelname. De participerende scholen willen het leerdoeldenken beter in de vingers krijgen en daar geschikt materiaal voor ter beschikking hebben. VO-content en ThiemeMeulenhoff willen zien wat het onderwijs nodig heeft om meer te kunnen differentiëren, te variëren in leermaterialen en te bewegen van methodisch naar leerdoelgericht werken. Geurts: “Uiteindelijk is voor alle partijen maatwerk het echte doel.” Er wordt hard nagedacht over vernieuwing van het curriculum, ziet Zuijlen. “Daar is niet alleen Curriculum.nu mee bezig; er is ook veel gaande op de scholen. Er is een beweging naar meer eigentijds onderwijs. Bij veel scholen groeit de belangstelling voor werken vanuit de leerdoelen en soms leidt dat ook tot een vakoverstijgende aanpak.” Dat geldt bijvoorbeeld voor Scholen aan Zee in Den Helder. Daar zijn docenten bij de leerdoelen combinaties gaan maken tussen vakken. Werken met procenten komt bijvoorbeeld terug bij zowel rekenen als natuurkunde. Geurts: “Als je slim kijkt wat je bij welk vak behandelt, valt er óók winst te behalen.” Scholen aan Zee werkt inmiddels schoolbreed aan leerdoeldenken. Op het

TIPS VOOR LEERDOELDENKEN

Wat hebben de docenten van het Jacob-Roelandslyceum geleerd over het toewerken naar leerdoelen?

Docent JeanLuc van Engelen:

- “Laat leerlingen reflecteren op hun eigen werk. Zo gaan ze zien waaraan ze moeten werken, dat motiveert.”
- “Het bevalt ons goed om een paar klassen samen te voegen en niveau-groepen te maken. Daarbij geven we elke collega een eigen rol. Sommige

collega's kunnen heel goed extra uitleg geven, anderen werken juist graag met heel goede leerlingen. Weer anderen zijn graag met de grote groep bezig.”

- “Houd leerlingen een worst voor. Bij ons konden leerlingen die het goed deden, bijvoorbeeld al voor de toetsweek hun toets prelands doen. Dat vonden ze heel prettig; het haalde wat druk van de toetsweek af. Zo'n flexibele aanpak is echt een aanrader.”

‘Docenten hebben graag de vrijheid om zelf lesmateriaal samen te stellen, maar het is moeilijk om daar tijd voor vrij te maken’

congres van de VO-raad was Hans van Beekum, directeur van Mavo aan Zee, onverholven positief: “Wil je flexibel onderwijs in je school? Dan is werken vanuit leerdoelen voorwaardelijk.”

Het Jacob-Roelandslyceum is positief over de samenwerking met VO-content en ThiemeMeulenhoff. VO-content begeleidde het team. Zuijlen: “Wij spreken met de scholen door wat leerdoelen precies zijn en naar welke leerdoelen ze toe willen werken. Verder moet je als school helder hebben wat je daarnaast graag wil meegeven, voordat je materiaal bij elkaar gaat zoeken. Het is belangrijk dat het materiaal aansluit bij de behoefte en leerlijn van de school.” Beide partijen leverden vervolgens leer-materiaal aan de school. Van Engelen: “Wij hebben dat naar onze wens gebruikt; we hebben daar echt een eigen leerlijn van kunnen maken.”

SAMEN MET SCHOLEN

Zowel VO-content als ThiemeMeulenhoff richt al zijn nieuwe materiaal op het leerdoeldenken. “Over de oude methodes was vaak de klacht dat ze overcompleet, duur en moeilijk aanpasbaar zijn”, zegt Bakker, “dus wij waren hier al mee bezig. Het is voor ons verhelderend om samen met docenten te ontdekken wat zij kant-en-klaar van ons willen hebben en waar zij zelf keuzes in willen maken. We zien dat docenten graag de vrijheid hebben om zelf les-materiaal samen te stellen, maar dat het moeilijk voor ze is om daar tijd voor vrij te maken. Ze vinden het prettig om een kern te hebben waarop ze verder kunnen bouwen.” Daarbij ziet hij wel verschillen: “De ene docent doet dat heel gemakkelijk, de andere leunt zwaarder op die basis.” Voor zijn uitgeverij is dit dé manier waarop in de toekomst methodes zullen worden gemaakt, zegt Bakker. “Samen met scholen. Er zijn natuurlijk nu ook al onderwijsmensen betrokken bij het maken van methodes, maar dat is een selecte groep. Die mensen zullen nodig blijven, maar de tijd van one size fits all is voorbij. We zullen flexibiliteit in onze methodes moeten aanbrengen en dat kun je alleen samen met de scholen goed doen.” Hij ziet vooral goede mogelijkheden voor digitaal materiaal, dat zich gemakkelijk en tegen geringe kosten laat aanpassen. De uitgeverij is benaderd door diverse scholen die ook nadenken over hun curriculum en het leerdoeldenken willen gaan oppakken. Bakker: “Ze zijn welkom, maar wij zijn natuurlijk maar een ondersteunende partij. Scholen moeten hun eigen project starten. Wij komen vervolgens graag luisteren en meedenken.” Het project loopt nog steeds. In juni komt er een werk-bijeenkomst, waar scholen de geleerde lessen met elkaar zullen delen.

Kwaliteitscholen

Nieuwe standaard kwaliteitszorg

Door Bert Both, Kwaliteitscholen

Over een paar maanden lanceert Kwaliteitscholen een compleet nieuwe applicatie. Een aantal lang gekoesterde wensen komt in vervulling:

- Vragenlijsten beheren en invullen op mobiele device.
- Medewerkers kunnen het Bekwaamheidsdossier via een app beheren.
- Rapportages worden automatisch klaargezet voor medewerkers.
- Een docent zet in een paar tellen een vragenlijst uit onder zijn/haar leerlingen.
- Het inloggen wordt vereenvoudigd.
- Resultaten voor een inspectierapportage kunnen uit meerdere vragenlijsten worden verzameld.

Uiteraard behouden we alle sterke punten van de huidige applicatie, zoals de hoge betrouwbaarheid en validiteit van de vragenlijsten, de uitgebreide benchmark en de koppelingen met onder andere Magister, MMP, AFAS, Scholenopdekaart en SOMtoday.

Wat betekent dat in de praktijk?

Stel: een school zet sterk in op een veilige leeromgeving, heeft een stevig pestbeleid en heeft veel aandacht voor de ontwikkeling van docenten en het activerend leren van leerlingen. Hoe kan dat worden gefaciliteerd in Kwaliteitscholen?

1. Uit de jaarlijkse Tevredenheidsonderzoeken onder leerlingen en ouders blijkt dat de school op het domein Pestindicator behoort tot de beste 10% scholen.
2. Elke mentor kan zien wat het pestgedrag is in zijn mentorklas.
3. Docenten worden 1 keer in de 3 jaar geëvalueerd door leerlingen met de vragenlijst *CW Docent door leerling*.
4. Deze gestandaardiseerde vragenlijst sluit met een paar extra vragen aan op de missie en doelstellingen van de school.
5. Bij het vrijgeven van een docentenevaluatie wordt er automatisch een rapport gegenereerd voor die docent met alle relevante aspecten van het lesgeven.
6. Docenten monitoren de eigen ontwikkeling snel en eenvoudig door de leerlingen een paar vragen te laten beantwoorden over de les.
7. Collega's evalueren elkaars lessen en leggen dat vast in het Bekwaamheidsdossier.
8. Het datateam gebruikt de Kwaliteitscholen Plug-in van MMP wat verrassende inzichten oplevert.
9. De teamleider krijgt een overzicht van de resultaten van zijn/haar docenten.
10. De docenten vullen de Prognose & Ambitie in.
11. Deze reflectie wordt het uitgangspunt van het gesprek

over de lesevaluatie.

12. Uit de totaalresultaten van CW Docent door leerling blijkt dat de leerlingen de school hoog waarderen als het gaat om het motiveren en ontwikkelen van talenten.
13. Vier excellente docenten op het gebied van stimulerend leren gaan volgend schooljaar collega's begeleiden op dat gebied.

Met ingang van 2018-2019 heeft de applicatie Kwaliteitscholen een moderne en frisse uitstraling.

Belangstelling?
tel. 079-3608 728

info@kwaliteitscholen.nl
www.kwaliteitscholen.nl

